

УДК 338.439:338.24.001

Тютюненко С.Г.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРИНЦИПІВ МАТЕМАТИКИ ГАРМОНІЇ

Розглядаються теоретичні питання існування тіньової економіки. Наведено нові аспекти дослідження тіньової економіки щодо використання принципів математики Гармонії.

Ключові слова: тіньова економіка, математика Гармонії, розподіл, золотий перетин.

The article is dedicated to theoretical questions of shadow economy. A new aspect of research of shadow economy based on the principles of mathematics of Harmony is proposed.

Keywords: shadow economy, mathematics of Harmony, distribution, golden section

Тіньова економіка характерна для будь-якої країни, незалежно від рівня розвитку економіки, а для країн з трансформаційною економікою це явище є масштабним і іноді стає на рівні національної проблеми, що породжує макроекономічні диспропорції.

Природу тіньової економіки зумовлюють різні фактори, серед яких, на нашу думку, слід відзначити такі суб'єктивні фактори як недосконалість інституціональної структури, податкової системи, виконавчої влади. Тіньова економіка в Україні за оцінками деяких фахівців сягає 50 -55% ВВП [9].

Тіньова економіка - це невраховані офіційною статистикою та неконтрольовані державою виробництво, споживання, обмін і розподіл матеріальних благ, робіт або послуг. Деякі види тіньової діяльності не є кримінальними, однак найбільша частка пов'язана з кримінальною діяльністю в економіці.

Аналіз останніх публікацій у цій сфері [8; 9 та ін.] дозволяє зробити висновки про те, що принципи математики Гармонії у дослідженнях поки що не використовуються, мають місце системні недоліки щодо аналізу чинників виникнення тіньової економіки, її обсягу та розробки алгоритму протидії зростання рівня тіньової економіки.

В умовах розповсюдження наслідків світової кризи на фоні внутрішньої кризи, незбалансованої податкової системи виникають передумови щодо поглиблення процесів тинізації, у формі альянсу загально карної та економічної злочинності, удосконалення кількості та професіоналізму злочинців, створення злочинних угруповань, що використовують сучасні інформаційні та Інтернет технології та мають зв'язки з міжнародними аналогічними структурами.

Все це надає можливість зробити висновок, що діючий механізм державної протидії тіньовій економіці не відповідає сучасним вимогам, оскільки не є випереджаючим, а діє «по факту», що є недостатнім для виконання завдань протидії негативному впливу тіньовий економіки на економічну безпеку держави. Необхідні нові методики щодо реформування державних заходів запобігання виникнення та збалансування впливу тіньової економіки на економічну безпеку.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичної гіпотези щодо використання принципів математики Гармонії при дослідженні стану та рівня тіньової економіки та розробки на цій підставі практичних рекомендацій з підвищення ефективності державного механізму протидії негативному впливу тіньової економіки на економічну безпеку держави в цілому та по видах тіньової діяльності.

Розглянемо основні види тіньової економічної діяльності відповідно до ступеня їх значущості в країні.

1) Ухилення від податків. Цей вид тіньової економічної діяльності присутній як неофіційній, так і офіційній економіці, чому сприяють як постійні зміни податкового законодавства, так і його недосконалість з точки зору відповідності принципам Гармонічності.

2) Бартерні операції, за умов здійснення яких складно визначити базу оподаткування.

3) Прихована економічна діяльність.

4) Корупція.

5) «Човникова» торгівля, що часто пов'язана з неофіційною економічною діяльністю.

6) Викривлення (зниження або завищення) вартості товарів та невідповідний опис товару з метою зменшення офіційних платежів (як при імпорті, так і при експорті).

Значні масштаби тіньової діяльності не дозволяють економіці нормально розвиватися й створюють погрози не тільки стану економічної безпеки, але й національної безпеки, взагалі.

Духовні та моральні збитки від функціонування тіньової економіки та їх стратегічні наслідки не можливо врахувати.

На нашу думку, удосконалення алгоритму протидії тіньової економіці треба розпочинати шляхом повернення до «забутого минулого», до використання фундаментальних принципів математики Гармонії.

Всі об'єкти, що існують в Світі відповідають тільки двом видам розподілу: гаусовий або негаусовий розподіл. Гаусова форма розподілу іманентно властива соціально-економічним та живим системам.

Розглянемо, як диференціює А.І. Іванус гаусові та негаусові закони розподілу.

Таблиця 1

Гаусові та негаусові закони розподілу

Гаусові закони розподілу	Негаусові закони розподілу
Описують об'єкти фізичної, технічної й неживої природи, позбавлені тенденції прогресивної еволюції	Описують об'єкти соціально-економічної й живої природи, що мають тенденції прогресивної еволюції
У взаємодіях між об'єктами превалюють негативні зворотні зв'язки	У взаємодіях між об'єктами превалюють позитивні зворотні зв'язки
Використовують клас експонентних функцій (нормальний закон, Пуассона й ін.)	Використовують клас статечних функцій (закон Ципфа-Парето)
Центральна гранична теорема виконується	Центральна гранична теорема не виконується
Мають практично обмежену шкалу вимірюваної величини	Мають практично необмежену шкалу вимірюваної величини
Оцінка математичного очікування в якості середнього арифметичного існує (не залежить від обсягу вибірки)	Оцінки математичного очікування в якості середнього арифметичного не існує (залежить від обсягу вибірки)
Кореляційна функція існує	Кореляційної функції не існує
Функціональна залежність існує	Функціональної залежності не існує

Різні об'єкти можуть взаємодіяти тільки на підставі відповідності принципам Гармонії, а саме - закону золотого перетину. [2].

Заслуговує на увагу і наступне посилання А.І. Івануса щодо процесів формування структури з багатьох елементів. «.. при складанні структур немає ніякого іншого механізму, крім об'єднання елементів або, як говорять математики, додавання. Природа нічим іншим не має. Отож постійно повторюваний процес наростання складності за рахунок додавання може відбуватися по двом взаємовиключним правилам: за правилом Фібоначчі ($a_{n+1} = a_n + a_{n-1}$) [4], по будь-яким іншим правилу. Перше правило – по Фібоначчі - у процесі побудови дає нам автоматично золоті пропорції між елементами, а, отже, і розглянуті вище властивості емерджентності й резонансу проявляються в максимально повній мері. Якщо ж процес побудови відбувається по будь-яким іншим правилам, то й прояви емерджентності й резонансу будуть проявлятися в набагато меншій мері, що приведе до створення менш досконалої кінцевої структури» [1].

У якості теоретичного висновку А.І. Іванус пропонує наступний: принцип гармонії повинен відігравати ключову роль при опису складних систем. Якщо спроектувати цей висновок на умови та практику функціонування тіньової економіки, яка без сумніву є складною системою або підсистемою економіки взагалі, то ми можемо сформулювати наступну гіпотезу: стан економічної безпеки буде забезпечувати динамічне економічне зростання в країні тільки за умов відповідності рівня офіційної економіки та тіньової економіки моделі золотого перетину, або 62% (частина офіційної економіки) до 38% - . (частина тіньової економіки).

Рівень тіньової економіки у межах 38% ВВП є індикатором критичного рівня, перевищення якого свідчить про системні порушення системи економічної безпеки країни із всіма соціально-економічними та політичними наслідками.

Наведена гіпотеза вимагає подальших досліджень у напрямку розробки методичного забезпечення щодо створення системи моніторингу рівня тіньової економіки на підставі використання моделі золотого перетину.

Література:

1. Іванус А.И. О ключевой роли золотого сечения в экономике /А. Иванус // «Стратегическое планирование и развитие предприятий». Секция I. Материалы Восьмого всероссийского симпозиума. М: ЦЭМИ РАН, 2007. С. 66-68.
2. Иванус А.И., К вопросу о постановке задачи гармонизации для экономических систем /А. Иванус // «Академия Тринитаризма», М., Эл № 77-6567, публ.14784, 28.04.2008
3. Иванус А.И. Код да Винчи в бизнесе или гармоничный менеджмент по Фибоначчи /А. Иванус. - М., Комкнига, 2008. – 75 с.
4. Стахов А.П. Код да Винчи и ряды Фибоначчи. / А.П. Стахов, А.А. Слученкова, И.Г. Щербаков –СПБ.: Питер, 2006. – 320 с.
5. Сороко Э.М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем. Введение в общую теорию гармонии систем / Э.М. Сороко – М.: КомКнига, 2006. – 264 с.
6. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем / А.И. Уемов. - М.: Мысль, 1978. - 241 с
7. Шевелев И.Ш. Золотое сечение: Три взгляда на природу гармонии / И.Ш. Шевелев, М.А. Марутаев, И.П. Шмелев. – М.: Стройиздат, 1990. – 343 с.
8. Булан А.П., Моніторинг загроз національній безпеці як складова забезпечення стабільності в суспільстві. /А.П. Булан// Наукові праці КДУ. Випуск 31. Політичні науки. Том 44.- 2005.- С. 140 – 146.
9. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти // Зб. ст. за матеріалами міжнародної конференції. – Київ: САТСАНГА, 2001. – 224 с.

Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Садченко О.В. 30.09.2009

Надійшла до редакції
20.09.2009